

Charles Louis de Secondat, senyor de la Brède i baró de Montesquieu: I
Francès (La Brède -Bordeux- 1689, París 1755)

Entre dos móns diferents

Fou un filòsof francès del Segle de les Llums. Neix el mateix any que el Parlament anglès, a través de la Bill of Rights, imposa definitivament una monarquia constitucional a Anglaterra mentre que a França el llarg regnat de Lluís XIV sembla assegurar el poder absolut del rei, malgrat la crisi i el descontentament que es manifesta a la seva mort. Estudia dret i entra en contacte amb els intel·lectuals de París. Després de la mort del seu pare, torna a La Brède i ingressa en el Parlament de Bordeus, on després esdevindrà President. Descontent i avorrit de la seva funció de magistrat, ven el càrrec.

Ens conformàvem que ens miressin uns ulls felins
des del racó fosc on s'amagava la trona,
mentre, finestra enllà, queien fins i tot els barrons
i es tancaven les mirades de prepotència.

Amb les lleis a la mà i les armes a la boca
els murs cediran per l'empenta de l'onatge
de tots els pits en bategar a la vegada
i els trons esdevindran el fustam del cadastre.

Ens convertirem en guardians de les paraules
que dictaran els camins de profunda calma
i, tanmateix, ens traurem de sobre el pes brutal
del peu ferm del silenci trepitjant els llavis.

Charles Louis de Secondat, senyor de la Brède i baró de Montesquieu: II

Els llibres prohibits

Publica les “Cartes Perses” essent el seu èxit fulminant en la societat francesa de l'època de la Regència. Després Ingressa a l'Acadèmia Francesa. Es trasllada posteriorment a Anglaterra essent escollit membre de la Royal Society. Els seus tres anys a Anglaterra foren molt importants pel seu desenvolupament intel·lectual. Publica un important assaig sobre els romans, “L'esperit de les lleis” es publica a Ginebra. Per respondre a les crítiques dels jansenistes i els jesuïtes, escriu “Defensa de l'esperit de les Lleis”, però tanmateix l'església Catòlica inclou aquestes obres a l'Index Librorum Prohibitorum.

Un assot violent de la veu esberla el silenci
i s'evapora el nom destil·lat de la bèstia
que amb ulls de vidre glaçats per la intolerància
segueix cantant salms i ritus de sortilegis.

El vent pentina la sorra muda del desert
amb innumbrables cristalls de tosca ignorància,
mentre l'aspra indocilitat de la paraula
desbasta els semblants com un paper de vidre esquerp.

El dir s'enfonsa com una roca dins l'afrau
de la fosa inescrutable de les mentides,
però malgrat els sudaris impurs de l'horror
no podran impedir les veritats immortals.

Charles Louis de Secondat, senyor de la Brède i baró de Montesquieu: III

Les passes per la sociologia

Cal senyalar l'aportació original a l'estudi científic de les societats humanes. Pren la tasca científica de descriure la realitat social segons un mètode analític i positiu que no es deté en la pura descripció empirista de fets, sinó que intenta organitzar la multiplicitat de dades de la realitat social en un reduït nombre de tipus. A més intenta donar una resposta sociològica a l'aparent diversitat dels fets socials, sota el supòsit que existeix un ordre o causalitat d'aquests fets susceptible d'una interpretació racional. És considerat un dels precursors del liberalisme i va ser l'autor que va elaborar la teoria de la separació de poders.

Els peus ens porten a la ciència amb la mirada
per descriure l'aparença d'una realitat
que es gronxa entre la duresa del diamant
i la fragilitat d'un núvol de la tarda.

Una multiplicitat d'ulls vagant per ombres,
sobre la iridescència d'un gran foc espectral,
defineixen les combinacions de les formes
reduint la imatge a un senzill arquetip figurat.

El ferotge joc de ciclops voltant fogueres
ens fa cruels portadors de flames a la llengua
i maldem per ordenar lliurement les causes
que ajuntin i escampin la teòrica resposta.

François Marie Arouet (Voltaire): I
Francès (París 1694 - 1778)

Amagat amb un pseudònim

Fou un escriptor i filòsof francès del Segle de les Llums. Fill del notari François Arouet. La seva mare mor quan Voltaire tenia set anys. Estudia al col·legi jesuïta de Louis-le-Grand. Més tard seria escollit membre de l'Acadèmia Francesa. D'ençà la seva joventut ja destaca per la seva atracció pels cercles llibertins en els que l'havia introduït un oncle seu. Fou designat secretari de l'ambaixada de França a L'Haia, de la que és expulsat, pel que sembla, a causa de certes relacions amoroses. El 1718 adopta el pseudònim de "Voltaire". Exerceix diversos oficis amb gran èxit: agricultor, arquitecte, rellotger i industrial, entre d'altres. Es diu que els salaris que pagava als seus treballadors eren els millors de tota França.

Caldria un segle de llum per esborrar per sempre
la immortalitat d'una nit de tinta negra
i la transparència absent de gel a la boca
per dissoldre la insaciable set de les ombres.

Caldria un mil·lenni de permanència a la matriu
per no cercar altres ventres de sang aliena
i la limpidesa del frec matern amb la mà
per impedir la fretura d'abandonar el niu.

Caldria una eternitat per perdre en la memòria
el record càlid que ens va deixar el seu semblant
i la brutalitat del pes de la supèrbia
perquè es vulgui oblidar, per els llençols, el seu pas.

François Marie Arouet (Voltaire): II

Poemes contra la noblesa

Comença la seva carrera literària escrivint versos contra el Regent, Felip II, duc d'Orleans, a qui acusava de crims atroços. Aquests escrits, com les seves opinions polítiques liberals, el conduiran a una estada d'onze mesos a la presó de La Bastille. Durant aquest temps comença a escriure la seva tragèdia "Èdip", basada en l'obra de Sòfocles, a més de començar un poema èpic sobre Enric IV de França. Èdip s'estrena al Théâtre Français, amb molt bona acollida. El poema èpic sobre Enric IV va ser imprès anònimament a Ginebra amb el títol de "Poème de la ligue". Torna per un temps a París i quan cau en desgràcia a la cort francesa, es refugia a la cort de Prússia, essent rei Frederic el Gran. Al cap de tres anys, les relacions amb el monarca es deterioren i Voltaire altra vegada ha de marxar. Posteriorment va ser rebut a la cort de Caterina II de Rússia amb la qual va tenir una relació íntima.

No es pot descriure la maldat amb un sols poema,
ni evitar sortilegis de mirades de biaix;
inexorables jocs d'ombres ompliran els fulls
i els ulls freds ens tancarien rere les parpelles.

Els iris de les ninetes serien els barrots
que clourien les mans embascades en les ombres,
però amb els cilis que fïessin per les cletxes
descriuríem els paisatges enllà de la presó.

Després, fugint de la foscor de la tàvega,
cercaríem dins de les fosses de gel oriental
la flamarada de color pàl·lid d'un rostre
que embolcalli entre flassades un temps malaurat.

François Marie Arouet (Voltaire): III

La primera comuna

Arriba a la regió de Ginebra (Suïssa) i dos anys més tard compra una finca a prop de Ferney, on organitzarà tota la vida d'una comunitat de 1.200 homes fugint de la societat establerta. Deixa clar que no veu oposició entre una societat alienant i un individu oprimat (idea ja defensada per Jean-Jacques Rousseau), sinó que creu en un sentiment universal i innat de la justícia, que ha de reflectir-se a les lleis de totes les societats. La vida en comuna exigeix una convenció, un pacte social per a preservar l'interès de cadascú. L'instint i la raó de l'individu el du a respectar i promoure tal pacte. El propòsit de la moral és ensenyar-nos els principis d'aquesta convivència fructífera. La tasca de l'home consisteix a tenir el seu destí a les mans i millorar la pròpia condició mitjançant la ciència i la tècnica, així com embellir la seva vida amb les arts.

Has de travessar la vida com si fos un riu,
portant sobre el rai, dins d'un petit lligall, tan sols
els sentiments d'haver compartit el curt viatge;
tot el demés, el pots escampar per la riba.

Si més no, pots dur sobre la fràgil tramada
tants companys com troncs hakis trenat pel trajecte,
perquè així cada garranxada farà d'augend
per fer més fàcil l'enterc esforç de la voga.

Un rumb comú gaudint dels colors del paisatge
farà que sigui senzill passar sobre els sallents
mentre anem manegant les dreceres amb les mans
envers el destí compartit de l'empru interès.

François Marie Arouet (Voltaire): IV

En contra de la intolerància

La seva filosofia pràctica prescindeix de Déu, tot i que no era ateu com es veu en dir: “com el rellotge suposa el rellotger, l’univers implica l’existència d’un etern geòmetra”. Tot i això, no creu en la intervenció divina en els afers humans i denuncia el providencialisme en el seu conte filosòfic *Càndid* o *l’Optimisme*. Va ser un fervent opositor de l’església catòlica símbol, segons deia, de la intolerància i de la injustícia. S’obstina a lluitar contra els errors judicials i a ajudar les seves víctimes. La burgesia liberal i anticlerical el fan un ídol. Si més no, ha passat a la història, per haver-nos proporcionat el concepte de tolerància religiosa. Va ser un incansable lluitador contra la intolerància i la superstició. Va defensar incansablement la convivència pacífica entre persones de diferents creences i religions.

La raó ha fet prescindir dels tòtems religiosos
que marcaven amb les busques el temps passatger
perquè la ciència no suma fets prodigiosos
malgrat la mecànica precisa als rellotgers.

Llavors, el guardià sempitern de la mirada,
ha obviat les ànimes vagant entre erotemes
i ara calculen la minsa drecera dels dies
amb una clepsidra que no té al Calendura.

Malgrat tot, encara els resten forces als llavis
per lluitar contra la intolerància i els fetitxes,
esperant que la veu pacífica dels savis
pronunciï la fi de l'ídol de les absències.